

trulla», OPou (*TbPu.*, 6); «passà-la de *palustre*: apurar la sartenada», *Canyissaes*, 127; «*tra* f. paleta de albañil: *porta la palustra ta guarni ista paret*», Benasc (Ferraz, 82); del cat. és manllevat el cast. *palustre* [DACEsp. ja 1843], especialment murcià (GaSoriano, Supl.).

Apalustrar. Palustrada. Palustret. + *Apalustrar* valencià, parlant de la barreja per agafar tords 'remenar una solució o una deixatada': «posen l'*envisc* en una espartada i l'*apalustren* amb una cullera», Quatretonda, 1962. *Palat* [Aversó, supra]. *Apalar*; *apalador*. *Empalar. Repala. Repalada?* *Traspalar* [1507, Busa-N., supra]; *iraspalament*.

CPT.: *Palafanga* [c. 1330, Muntaner], format amb FANGA (< ll. VANGA, veg.): «e trabucs, manganells (aiçò prec no-us demor), / axades, *palafangues*, ab mil bon laurador ['sapador'], / vós, senyor, menarets, e cent tapiador» (Casac. VIII, 13.10; també en cap. 22); doc. de 1373 (*TemplH*, p. 556, cita a FER A); «una exada pradera, una *palafanga*» a. 1389 (*InvLC*, s. v. *pradera*); «p.: batillum», OPou (*TbPu.*). Cf. *pala e dos fanchs* (en la cita de 1405 d'*AlcM*, ¿o és err. per *banchs*?).

En una acc. ben diferent, 'braçal de sèquia profund per escórrer l'aigua de prats humits o aiguamolls', *AlcM* el documenta el 1344 a Castelló de Farfanya. Significat singular que per ventura ens explicaríem si hagués començat per designar alguna mena de comporta de ferro o altre material en els grans recs de drenatge (d'on potser passaria a designar recs més petits que desaigüessin per aquestes comportes), com pot deduir-se d'un doc. ross. de Tuir de 1318: «una *palafangua* de ferr, rech de Toyr --- dues sogues d'esparon ab ods de tirar la *palafangua* vestida» (*InvLC*, s. v. i s. v. *esparró*); *palafanga* en altres docs. ross. de 1389 i 1393 (ibid.); «alguna persona --- no trenc, ni desfaça tanqua, ni cloïça ni pexera, ni *palafanga*, ni céquia d'altri» Tortosa, 1344 (*BABL* XII, 59); «lleve los mangraners y reblirà lo scorredor o *palafanga*, y tot sia camí fins a la fita», «el libro de 1588 nos da noticia de un *magister palafanguer* --- director --- de los trabajos de saneamiento, con la excavación de las *palafangas* --- que tanto vale como decir *escorredor* ---», Traver, *Antigs. CastPna.*, pp. 105, 138 (si bé sembla que és a tort que acaba la frase interpretant «-- y la herramienta que usaban», car no veig que en aquesta font designi altra cosa que el braçal escorredor, sense anomenar l'eina).

El dicc. Alcover-Moll el localitza només a Castelló de F<arfanya> (err. per Cast. d. l. Pna.?). Però és també d'altres comarques val., car no sols registro un *Carrer 'la Palafanga* a Vila-real (1961), sinó que a Ontinyent, tot aclarint-ho com 'desaigües, alcavons', expliquen que el Barranc del Rei no ve de muntanya, sinó que es forma de *palafànges* que s'escorren de la part conreada del terme («la propietat»), 1962. No voldria, tanmateix, assegurar l'explicació suggerida supra per a l'origen; i em guardaré d'assegurar que no surti (potser en mossàrab?) d'un compost de PALUS 'aiguamoll': potser PALUS-FABRICA compost imperatiu? 60

(< **palofarga* amb identificació a *palafanga* per etim. pop.; o bé PALUS-VANGA de VANGARE 'fangar?').

DERIV.: *Mestre palafanguer* (*magister p.*, Traver, o. c., 457); a Men. potser 'treballador que fanga amb pala': «No diguis res a ningú, / que faig de *palafanguer*: / quan comencí a paredar / vaig començar a anà encuït / ---», J Vivó († 1780), Camps Merc., *Folkl.* I, 212.

Palaforca. Palaforger (no en Escrig, 1851) pot ser invenció de Llombart (que a penes afegí res autèntic). *Palamà. Palamall. Palaferri*, -erro: són *palferro*, V. *perpal* (PAL).

1 V. les cites de Jud, i de Schmoll (*Festschr.* Serra 1959, 225; *Rev. Int. d'Onom.* XII, 1960, 88ss.; B. f. Nfg. XII, 99), que sembla haver acabat per convencions de l'origen llatí, després d'haver-se inclinat pel contrari. — 2 *Le Puech de la Pale* a Molompiza, altres *Pale(s)* a Vedrines i Chaudesaigues, Allanche, Chanterelle, *Palevergne* a Marchal (Amé, *Dict. Top. Cantal*).

Pala d'altar, V. *palli* *Palabordons*, V. *paramitjàl* (MIG) *Palaci*, *palacià*, V. *palau* *Palada*, V. *pala*

PALADAR, d'un ll. vg. *PALATARE, derivat del llatí PALATUM id., forma vulgar que eliminà la clàssica en les tres llengües romàniques de la Península i en part de França i d'Itàlia. □ 1.ª doc.: *Llull* (*AlcM*).

També figura en JRoig: «Consell donà / que-m fes malalta / --- / molt pots fingir / --- / metge novici, / lagotejat / e ben pagat / --- / publicarà que tens grans mals / --- / ab una agulla / te pots punchar / lo *paladar* / secretament: / poràs, sovent, / ab sec tossir / sanc escopir / ---» (*Spill*, 6086); el *DAG*, sense concretar, el troba a Cat. en el S. XIV. «DINTRE DEL COS: cervell; lo *paladar*: palatum; les dents ---». Popularment està en ús en tot el domini, pron. *paladà* pertot fora del val. (Tor de V. Ferrera, 1932). A les Illes *paladar* ha pres el significat de 'sostre, trespol' (*BDLC* II, 272); 'sostre d'una cambra', AMAlcover, *Rondalles Mall.* VI, 286.

Del mateix origen, portuguès *padar*, cast. i oc. *paladar*, també campid. *paladari*, sic. i reggiano *palataru*, Bova *palatàri*, els quals, però, en part seran manlleus del català; fora d'això s'ha mantingut el clàssic PALATUM en les altres llengües romàniques: V. detalls i justificacions en el *DECH* (sobre el romanès alguna rectificació de Giugleà-Sădeanu, *RfilRom. și G.* VII, 138, però no decisiva). *Paladejar-se* [Lab. 1840], però no conec altra cosa que *paladejar* tr.; *paladeig. Palatal* [c. 1900, Fabra etc.]; *paladial* no és un castellanisme sinó mer disbarat, ja oblidat en castellà i no usat en català; *palatalitat*; *palatalitzador*, -ació. *Palatí. Palatitís. Prepalatal*; *postpalatal*. I compost en *palato-*

Paladí, V. *palau* *Palafang*, incorrecte per *parafang* *Palafanga*, *palafangar*, *palafanguer*, V. *pala* *Palaferri*, -rro, V. *perpal* (PAL) *Palafit*, V. *pal* *Palaforca*, V. *pala*